

Alice

Enkele jaren geleden keek ik gefascineerd naar de documentaire *Ik ben Alice* van regisseur Sander Burger. De documentaire gaat over alleenstaande vrouwen van boven de 80 die een zorgrobot – Alice – krijgen toegewezen als deel van een experiment. Zowel de bejaarde dames als de meewerkende zorgmedewerkers zijn in eerste instantie erg sceptisch. "Ik wil geen robot in mijn huis" en "Ik zie liever een echt persoon" zijn de eerste reacties, waarop Alice haar teleurstelling uit. Gaandeweg maakte de terughoudendheid echter plaats voor nieuwsgierigheid. De dames beginnen langzaam aan Alice te wennen en raken gehecht aan haar. De onderzoekers begonnen met de vraag of het wel moreel verantwoord was eenzame bejaarde mensen gezelschap te laten houden door een robot. Maar toen het onderzoek vijf weken later was afgelopen, was het ethisch dilemma precies omgekeerd: konden ze de robot nog wel weghalen bij die eenzame oude vrouwen?

De documentaire geeft een goed beeld van hoe zorgrobots kunnen helpen om ouderen bij te staan en eenzaamheid tegen te gaan. En dat zal in de toekomst hard nodig zijn. Door de vergrijzing en de toenemende levensverwachting zal het aantal ouderen fors toenemen. Om deze mensen te verzorgen zijn niet alleen meer faciliteiten nodig, maar ook meer zorgmedewerkers. Het probleem is dat deze laatste groep te klein zal zijn om de vraag naar zorg voor de ouderen op te kunnen vangen. Zorgrobots kunnen een deel van de zorgbehoefte opvangen en worden dus wellicht een gangbaar fenomeen voor toekomstige generaties.

De vergrijzing en toenemende levensverwachting hebben ook andere – en ditmaal wel negatieve – gevolgen voor toekomstige generaties. In een studie van het Amerikaanse *National Bureau of Economic Research* beargumenteren Finn Kydland en Nick Pretnar dat het redelijk is om te veronderstellen dat er in de toekomst meer informele zorg verleend zal worden aan ouderen door familieleden. Denk aan zorg voor mensen met Alzheimer. De mensen die deze zorg verschaffen, de mantelzorgers, trekken zich dus deels terug van de

arbeidsmarkt. De auteurs becijferen dat deze informele zorgverlening de economische output zal verlagen met 17% tot 2056 – en 39% tot 2096 – uitgaande van een constante samenstelling van de bevolking.

Dit komt bovenop de toch al gematigde vooruitzichten voor de lange termijn economische groei. De OECD voorspelt in *The Long Term View* dat de wereldwijde trendmatige economische groei zal dalen van de huidige 3,5% naar 2% in 2060. Belangrijkste oorzaken hiervoor zijn de vertraging van grote opkomende economieën zoals India en China en demografische ontwikkelingen. En dan is er nog de vraag over de toekomstbestendigheid van de productiviteitsgroei. Sommige economen – zoals Larry Summers – verwachten dat de groei in productiviteit in de toekomst structureel lager is dan in het verleden vanwege demografische ontwikkelingen en onvoldoende rendabele investeringsmogelijkheden.

Dat brengt ons weer terug bij zorgrobot Alice, maar dan vanuit beleggingsperspectief. Naarmate levensverwachtingen oplopen is zorg langer nodig. De marginale kosten per uur zijn voor Alice ook veel lager dan voor menselijke zorgverleners. Het vrijspelen van mantelzorgers heeft daarnaast een positief economisch effect. Toch een interessante beleggingspropositie! Zo zijn er meerdere interessante investeringen in medische innovaties te bedenken. Enerzijds heb je kleine, startende ondernemingen die financiering nodig hebben voor onderzoek en commerciële ontwikkeling. Anderzijds zie je ook gevestigde namen, zoals Philips, die zich steeds meer richten op innovaties in de medische sector.

Vanuit het beleggingsperspectief kleven er wel wat idiosyncratische risico's aan deze propositie. Neem het voorbeeld van Alice. Hoe weet je dat Alice rendabel zal zijn? Is het bijvoorbeeld mogelijk om een experiment op te schalen naar een volwassen winstgevende onderneming? Kan Alice 'versie 1' voldoende omzet genereren om winstgevend te zijn voordat versie 1 door versie 2 (moet) worden vervangen? Hoeveel reputaties risico ontstaat als Alice niet veilig is in het

gebruik of zich niet aan ethische normen met betrekking tot privacy houdt? Of, op portefeuille niveau: In hoeveel technologische innovaties in de zorg moet je beleggen om per saldo een succesvolle portefeuille te creëren? En investeer je dan in de gevestigde namen zoals Philips of laat het risico-profiel het ook toe om via impactbeleggingen in kleine ondernemingen te investeren?

Al met al zijn er tal van technologische ontwikkelingen in de medische sector te bedenken die kunnen voorzien in de toenemende behoefte aan medische zorg. Deze ontwikkelingen kunnen wellicht even baanbrekend en productiviteitsverhogend zijn als historische ontdekkingen in de industriële revolutie en het internettijdperk. Investeren in medische technologieën zoals zorgrobots heeft – naast een potentieel aantrekkelijk verwacht rendement – nog een positief bijeffect: het zorgt ervoor dat er minder mensen aan de arbeidsmarkt worden onttrokken om zorgtaken op zich te nemen. En als er door medisch onderzoek ook een oplossing wordt gevonden voor veelvoorkomende ouderenziektes verbetert dat niet alleen de kwaliteit van leven van deze patiënten, maar verhoogt dat ook de economische groei: In het eerder genoemde onderzoek van Kydland en Pretnar wordt ingeschat dat de economische productie met 5,4% zou toenemen als ziektes als Alzheimer worden genezen.

Daarmee is de toekomst voor de toekomstige generaties toch wat minder somber dan het lijkt. En ik kijk nu al uit naar mijn leven als 110-jarige, waarin ik liefdevol wordt verzorgd door een leuke zorgrobot zoals Alice of – nog beter – Alec.

Loranne van Lieshout,
namens de commissie risicomanagement

